

Hétfő **A DÉL SPORTJA,****A PÉNZ BESZÉL**Kedd **GYÓGY-ÍR**Szerda **LÉGYOTT**Csütörtök **BIZALMASAN**Péntek **DÉLMADÁR**

SZIESZTA

SZERKESZTI: ÚJSZÁSZI ILONA, WERNER KRISZTINA ■ 2005. OKTÓBER 22.

SZIESZTA@DELMAGYAR.HU

A forradalomról 1956-ban és 1989-ben

Az 1956-os forradalom hosszú évtizedekig nem volt sajtótéma. Október 23. környékén nyoma sem volt a lapokban a forradalmi eseményekre való visszatekintésnek, elemzésnek, a tisztelettel való emlékezésnek pedig egyáltalán nem volt helye. Arra voltunk kíváncsiak, a Délmagyarország hogyan adta vissza 1956 ősze eseményeit a forradalom évében, és 33 évvel később, 1989-ben, amikor először lehetett „legálisan” emlékezni.

1956. október 18-án a Délmagyarország hírt adott a MEFESZ, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szövetsége megalakulásáról. Az egyetem Ady téri épületének auditorium maximumában megrendezett gyűléssel indultak el Szegeden – és az országban is – a forradalmi események. Lapunk tudósítójának beszámolója szerint egy idő után „...az alakuló gyűlés tömeggyűléssé változott át. A fiatalok élesen bírálták az idegen nyelvek, a marxizmus-leninizmus, a honvédelem tanításának mai formáját és rendszerét, ezen felül elhatározták, hogy a politikai élet egyes kérdéseivel kapcsolatban követelésekkel fordulnak az ország vezetőihez.” Az egyetemisták a halálbüntetés eltörlését, a Rajk-ügy kapcsán bűnösnek bizonyultak ügyének nyilvános tárgyalását, a fizetések arányba állítását, a Jugoszláviával való szövetséget és a tájékoztatás javítását követelték.

Október 19-én Az egyetemi ifjúság problémái című cikkben már megjelennek a hatalom MEFESZ-szel kapcsolatos félelmei is: „A megalakult új szervezet rendelkezik olyan erővel, amelyekre támaszkodni lehet. De megmutatta azt is, hogy az új szervezetben olyan erők is vannak, amelyek meggondolatlanságukkal nevetségessé, anarchikussá, erőtlenné tehetik a MEFESZ-t.” Ám a másnapi tudósításokból kiderül: a Pedagógiai Főiskola hallgatói is csatlakoztak a szövetséghez.

Lapzártakor jelentik

Október 24-én már címdoldalon szerepelnek az előző napi események. A budapesti egyetemi ifjúság hatalmas tüntetése – Kétszázezer fiatal az utcán címmel helyszíni te-

A Klauzál tér volt az október 23-i szegedi események egyik központja

Tüntető felvonulás

Tüntető felvonulás Szegeden – Éjszakai nagygyűlés a Kossuth szobornál – rend és nyugalom a városban a címe annak a cikknek, amely a helyi 23-i eseményekről szól. A híradás tanúsága szerint több mint kétezer egyetemista indult el a Dóm térről forradalmi dalokat énekelve, forradalmi jelszavakkal, hogy kifejezze együttérzését a lengyelek pár napja megindult szabadságharcával. A békés tömeg a Dóm térről a Tisza-parton át, tömött sorokban a Széchenyi térre ment, majd a Klauzál téri Kossuth-szobrot érintve a színház előtt megállt. Itt Bitskey Károly színész elszavalta a „Talpra magyar”-t. Ezután a tüntetők a gyárak felé vették az irányt és a munkás-diák szövetség jegyében próbálták bevonni a felvonulásba a dolgozókat. Este 10 órakor, a műszak végeztével sokan indultak zászlókkal a gyárakból a városba, hogy a Kossuth-szobornál éjszakai nagygyűlést tartsanak.

lefonjelentést közöl a Délmagyarország. Lapzártakor jelentik: „Az Országház előtt, a Kossuth téren összegyűlekezett hatalmas tömeg hosszú ideig együtt maradt. A tüntetők tömege állandóan növekedett. A tüntetők követelték, hogy Nagy Imre elvtárs beszéljen. Nagy Imre elvtárs este 9 óra körül rövid beszédet mondott a Kossuth Lajos téren. Az esti órákban a város több pontján rendzavarásra került sor. Különösen súlyosan alakult a helyzet a Magyar Rádió székházának környékén, ahol a megtámadott karhatalmi alakulatok szorongatott helyzetükben fegyvert is használtak. Az összeütközéseknek halálos áldo-

zatai és sebesültjei vannak.” A szóismétlésekkel teli rövidhír szinte szerkesztetlen, jól tükrözi a kialakult helyzet drámaiságát.

Az október 24-i újságban kapott helyet Gerő Ernő rádióbeszédének írott változata. A 3. oldalon viszont – láthatóan utólag beleszerkesztve az újságba – rövid cikket találunk, melynek címe: Rákosi ne legyen Szeged díszpolgára. Ezen az oldalon olvasható a szegedi felvonulás krónikája is.

Egylapos újságok

1956. október 25-én már csak két oldalon jelent meg a Délmagyarország. Ekkorra Budapesten a kormányerők szovjet segítséggel visszafoglalták a rádió épületét. A lelkesítő híradásokat fölváltották a felülről jövő, hivatalos pártközlemények. Ezek a „rend, nyugalom, fegyelem” hármas jelszavával próbálták visszaterelni a közállapotokat a forradalom előtti mederbe. Címdoldalon hozza a lap a Felhívás Csongrád megye dolgozóihoz című kiáltványt, amely a munkásokat, a parasztokat és az értelmiséget szólítja meg. A felhívás az elmúlt napok eseményeit már ellenforradalomnak nevezi, a történések kiobbantóit pedig „sötét lelkű elemek”-nek. Ugyanebben a számban az MDP Központi Vezetősége is levelet intézett a magyar néphez, melyben a forradalmárokat „a dolgozó nép ellenségei” és „a reakció sötét hordái” jelzőkkel illette. A kétlapos újság hátoldalán Kádár János beszéde és Nagy Imre szózata is helyet kapott, valamint egy beszélgetés

az események sodrától megilletődött Bitskey Károllyal, aki a tüntetés napján a Nemzeti dalt szavalta.

November 1-jén, csütörtökön már Szeged Népe címmel jelent meg a Délmagyarország, amely alcíme szerint Szeged Város Forradalmi Nemzeti Bizottságának lapja lett. „A Délmagyarország elnevezés sokak előtt régi idők rossz emlékeit idézi fel” – olvasható a névváltozás indoklása a címdoldalon. Katonai gyászpompával, a nép mély részvétele mellett temették el a Szegeden hősi halált halt ifjómunkást olvashatjuk a vezető cikk címét. További cikkek: Budapestre érkezett Mindszenty József hercegprímás, Nem Nagy Imre kérte az orosz csapatok segítségét, A fővárosból kivonultak a szovjet csapatok – Az emberek fellélegeztek.

A Szeged Népe első száma is mindössze kétoldalas, hátlapját a megalakuló és újjáéledő pártokról szóló híradások töltik be. Másnap viszont már öles betűkkel ez olvasható a címlapon: „A Forradalmi Nemzeti Bizottság a nemzeti és nemzetközi helyzetre való tekintettel valamennyi párt szervezkedésének felfüggesztését kéri. Legfontosabb feladatunk a nemzeti erők összefogásának megteremtése. Mindenekelőtt nagy nemzeti forradalmunk győzelme a cél!” November 4-én éjjel azonban újabb szovjet csapatok lépték át a határt Románia felől, és megindulnak a főváros felé. Hajnalra az ország egész területén megkezdődött a szovjet támadás. Nyolckor a Parlamentet védő magyar egységek a szovjet támadás nyomására letették a fegyvert – a forradalom elbukott.

Legális emlékezés

1989-ben közöl a Délmagyarország újra október 23. előtt cikkeket a forradalomról. Címdoldalon olvasható a Száműzetésről – visszaútban című interjú Szűcs Zoltán református püspökkel, aki 1956 decemberében menekült el az országból az Egyesült Államokba. A '89-es lapszám a köztársaság kikiáltását is ünnepli, közli Németh Miklós miniszterelnök tévébeszédét, aki az '56-os eseményekkel kapcsolatban leszögezte: „...akkor egy tragikusan megnyomorított,

nemzeti önérzetében meggyalázott, a szabadság nevében szabadságától megfosztott nép kelt fel, hogy önmaga törvényei szerint élhessen.” A miniszterelnök szerint a forradalom bukása ellenére is győzött. A lap 10. oldalán kissé furcsán hat a rövidhírek között a következő felhívás: „Értesítjük az ország lakosságát, hogy a Magyar Köztársaságot 1989. október 23-án, hétfőn, Budapesten, a Kossuth téren kiáltják ki. Erre az ünnepélyes eseményre minden magyar állampolgárt és külföldi vendéget szeretettel várunk.”

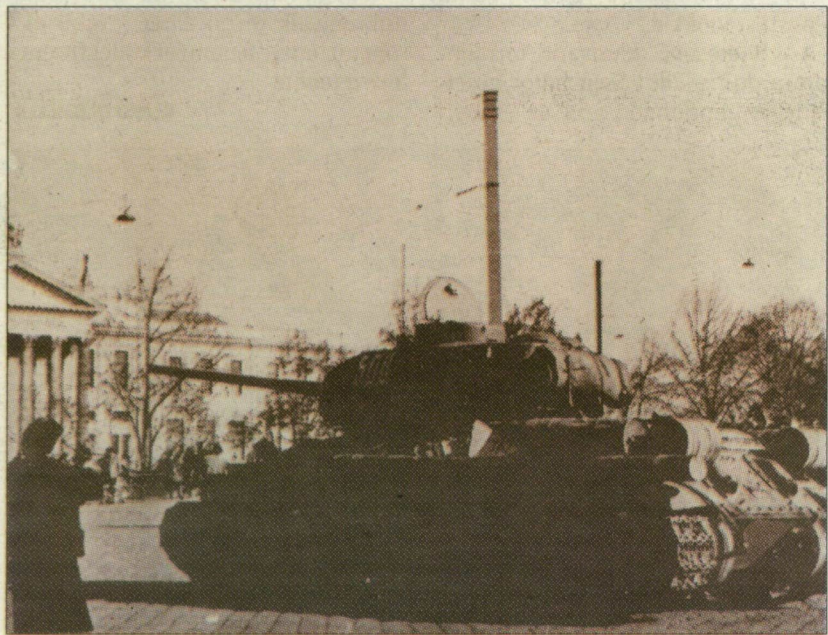
Az október 24-i Délmagyarország természetesen fő helyen közölte az ünnepi eseményekről való beszámolókat. „Első ízben emlékeztek meg legálisan a fővárosban és az országban az 1956-os népfelkelésről” – írja a lap. Szegeden a Kisszínházban ünnepi műsort tartottak, a Móra Ferenc Múzeum a forradalom relikviáiból kiállítást rendezett. Az Aradi vértanúk terén felállított kopjafánál este fél nyolckor kezdődött a megemlékezés több ezer ember részvételével. A tudósítás tanúsága szerint a hivatalos szónokok beszédei után „az ünnepség kis időre Hyde-parkká alakult át, minthogy előre be nem jelentett – önjelölt szónokok léptek az emelvényre. Itt demagóg nézetek is elhangzottak, melyeket az ünnep hangulatához nem méltó közbekezelések egyaránt tarkítottak.”

1989-től az '56-os forradalomról szóló megemlékezések méltó helyet kaptak az újságban, csakúgy, mint többi nagy nemzeti ünnepünk.

FAZEKAS GÁBOR

Tabu 33 évig

Az '56-os eseményeket követő években se jót, se rosszat nem írtak a forradalomról a lapok. 1957. október 24-én a Délmagyarország a Hazafias Népfrent Országos Tanácsának felhívását közli címdoldalon, ebben még említésszerűen történik utalás az „egy évvel ezelőtt hazánkban kiobbant ellenforradalom”-ra, amely a felhívás szerint „mérhetetlen károkat okozott az országnak”, aztán 33 évig ez a téma tabu.

Szovjet tank a múzeum előtt – a forradalom elbukott

FOTÓ: A MÓRA FERENC MÚZEUM ARCHÍVUMÁBÓL